

Мерките мора да се базираат на принципот на легалитет, пропорционалност и процедурални гаранции за заштита на правата и слободите на човекот.

Советот на Европа ги охрабрува државите во применувањето на посебните истражни мерки, но тие да бидат во рамките на законските процедури, со цел да се реализира поефикасна борба против организираниот криминал и тешките кривични дела.

Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

ПРАВНИОТ ЕКСПЕРТ ОЦЕНУВА ДЕКА ПРЕМНОГУ СЕ УПОТРЕБУВААТ ВАКВИТЕ МЕРКИ ВО СЛУЧАИТЕ ОД ПОТЕЖОК КРИМИНАЛИТЕТ (ОД ЛЕВО САША ДУКОСКИ И ИСО РУСИ, ПРЕТСЕДАТЕЛ НА ОВА НВО)

"ЛОПОВИ" ИГРААТ ВО НАМА НА ПОЛИЦИЈАТА

Хелсиншкиот комитет за човекови права во Република Македонија оценува дека во неколку случаи недоследно се применувало начелото за примена на посебни мерки, со кое се крши и правото на приватност. Во анализата на Комитетот се наведува дека во шест случаи имало сериозни процедурални недостатоци и злоупотреба на посебните истражни мерки, кои се покренуваат во случаи кога станува збор за организиран криминал и корупција. Инаку, вакви посебни истражни мерки се применуваат во борбата против организираниот криминал или тероризам, односно за откривање сторители на потешки кривични дела, за кои е предвидена казна од најмалку 4 години или, пак, делото се врши во група не помала од три лица, а дозвола за примена на посебни истражни мерки издава јавниот обвинител или истражен судија.

Правниот консултант на Хелсиншкиот комитет за човекови права, адвокатот Саша Дукоски, го наведе случајот на прибирање докази за откривање меѓународна група, која се занимавала со

трговија со дрога. Според него, во групата било инфилтрирано лице на Американската агенција за борба против трговија со дрога (ДЕА), кое било со прикриен идентитет, при што биле уапсени двајца грчки и четворица македонски државјани.

Според забелешките на Хелсиншкиот комитет за човекови права, овој агент на ДЕА бил инфилтриран во групата уште во јули 2004 година, но одобрение добил дури во ноември, односно по наредба на МВР пет месеци недозволено учествувал во истражната постапка.

"Во случајот 'Југ' за трговија со мигранти и во случајот со цариниците осомничени за поткуп, исто така, постојат недоследности при истражните мерки", истакна Дукоски.

Според него, во случајот со поткуп на цариниците не требало да се преземат овие мерки, бидејќи на снимките немало група од најмалку три лица, како што барале законските одредби, туку само по едно.

За четвртиот случај кога во група која се занимавала со трговија со дрога

било инфилтрирано лице за да се добијат снимени докази, во судскиот процес биле користени снимките, но без тонски запис.

"Не може да постои само снимка, а да нема звук. Во таква ситуација имаме нем филм во кој се претпоставува кој што зборува и се договара, и со таков нем филм да му се суди некому со многу сериозни казни", потенцира адвокатот.

Тој оцени дека од анализираниите предмети Хелсиншкиот комитет констатира дека постојат големи злоупотреби од примената на вакви мерки.

"Наша интенција не е да се намалат ингеренциите на органите за истрага, туку доследно да се применуваат правилата во согласност со Законот за кривична постапка", нагласи Дукоски.

Како посебни мерки Законот предвидува следење комуникации и влез во дом и други простории, потоа увид и пребарување компјутерски систем и одземање податоци, тајно набљудување, следење и аудиовизуелно снимање, симулирање кривични дела, како и користење лица со прикриен идентитет.

ПРИМЕНА НА МЕРКИТЕ

"Примената на посебните истражни мерки е особено значајна во насока на борба против тешки кривични дела, вклучувајќи и акти на тероризам, особено каде што се вклучени организирани групи, банди или вооружени формации", се вели во анализата на Хелсиншкиот комитет.

Овие мерки мора да се базираат на принципот на легалитет, пропорционалност и процедурални гаранции за заштита на правата и слободите на човекот. Тоа подразбира истите да бидат законски и подзаконски детерминирани, односно да се применуваат само доколку се работи за повисока општествена опасност, која всушност е пропорционална и соодветствува со дерогација на основните права и слободи на човекот, и конечно да има механизам кој ќе ја оневозможи произволната дерогација на овие права. Ваквите мерки претставуваат дерогација на основните права и слободи на човекот, бидејќи со

сегашната практика на нивната примена предизвика правна дискутабилност, иако наводните успеси и добро завршената работа во насока на борба против организираниот криминал беа плод на изјавите на претставници на Јавното обвинителство. Сепак, "целта не треба да ги оправдува средствата", бидејќи за целта да биде легитимна мора да произлезе од легални средства, кои се користат во насока на нејзина реализација. Имено, мора да постои баланс меѓу она што значи борба против организиран криминал, како конечна цел на државата, од една страна, и обврската за почитување на човековите права, од друга страна.

МЕЃУНАРОДНА РЕГУЛАТИВА

"Правото на приватност е едно од фундаменталните права утврдено со меѓународните документи, кои се ратификувани од страна на РМ", се потенцира во анализата на Хелсиншкиот комитет.

ЕМИОТ ФИЛМ

"Не може да постои само снимка, а да нема звук. Во таква ситуација имаме нем филм во кој се претпоставува кој зборува и се договара, и со таков нем филм да судите некого со многу сериозни казни", оценува правниот консултант на Хелсиншкиот комитет, адвокатот Саша Дукоски.

нивна примена се нарушува правото на приватност на човекот. Затоа примената на овие мерки треба да се врши со особена внимателност и тие да се во насока на единствено законски предвидената дерогација на правата на човекот, а со цел да се оневозможи произволност и злоупотреба. При тоа, законската рамка мора да обезбеди ефикасен надзорен механизам, кој ќе ја контролира примената на овие мерки, со цел средствата да не служат само за остварување на нечија дневно-политичка кампања. Инаку, во делот на законската примена на овие мерки, до-

според член 1 од Универзалната декларација за правата на човекот, сите човечки суштества се раѓаат слободни и еднакви во достоинството и правата. Во член 12 од Декларацијата е предвидено дека никој нема да биде изложен на произволно мешање во приватниот живот, семејството, домот и преписката ниту, пак, на напади врз неговата чест и углед. Секој има право на правна заштита од таквото вмешување или напади.

Според член 17 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права никој не може да биде изложен на самоволно и незаконско мешање во неговиот приватен живот, семејство, стан или преписка, ниту на противзаконити напади на неговата чест и углед. Секој има право на законска заштита против таквото мешање или напад.

Ова право, исто така, е предвидено и во член 8 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи, во кој се вели дека секој човек има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, домот и преписката.

Од друга страна, пак, Советот на Европа ги охрабрува државите во примената на посебните истражни мерки, но тие да бидат во рамките на закон-

ските процедури, со цел да се реализира поефикасна борба против организираниот криминал и тешките кривични дела. При тоа, Советот препорачува да се прави баланс во нивната примена, наспроти гаранцијата за основните права и слободи на човекот, стимулирани во Европската конвенција за човекови права, и преку практиката на Европскиот суд за човекови права.

Во рамките на Советот на Европа донесена е и Конвенција за превенција на тероризмот, која е потпишана од страна на Македонија на 21.11.2006 година, но сè уште не е ратификувана.

Во согласност со оваа Конвенција, во делот од Преамбулата се предвидува дека во борбата против тероризмот особено треба да се води сметка за демократските вредности во општеството и фундаменталните права и слободи на човекот. Понатаму, во однос на борбата против тероризмот, во Документот се предвидува дека остварувањето на легитимната цел треба да биде пропорционална со веќе воспоставените права и демократски достигнувања во државата, со што ќе се оневозможи било каков облик на арбитрност.

Комитетот на министри при Советот на Европа ја донесе Препораката бр. (2005)10 за примена на специјални истражни мерки во релација на сериозни кривични дела, вклучувајќи и тероризам. Во Препораката се имплицира употребата на овие мерки во рестриктивна смисла, доколку има основано сомнение дека е извршено сериозно кривично дело или дека се подготвува од едно лице или група. Оваа Препорака упатува на потребата за особен надзор над примената на овие мерки, како и гаранцијата за заштита на процедуралните права на обвинетиот во текот на постапката наспроти примената на доказите добиени со специјалните истражни мерки.

Во борбата против организираниот криминал и примената на посебни истражни мерки, донесена е и регионална стратегија за земјите од Југоисточна Европа на 23.9.2005 година. Оваа стратегија беше донесена на ниво на министерствата за внатрешни работи и вклучува студија и за Македонија. Стратегијата предвидува општи насоки во однос на примената на посебните истражни мерки, а во релација на гаранцијата на основните права и слободи на човекот. Имено, во делот за посебните истражни мерки се предвидува дека државата треба да ги применува врз основа на принципот на легалност, пропорционалност и процедурална заштита од злоупотреба со што ќе обезбеди законска рамка, соодветна институционална рамка и ефективен механизам за заштита од злоупотреби.